Кошт паштовай перасылкі аплачана агулам.

Цана асобнага нумару 6000 м. п.

ВОЛЬНЫ СЬЦЯГ

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Вільня, Віленская вул. 12, п. 6. (Wileńska 12 m. 6).
Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 г. штодня апрача сьвяточных дзён. Адміністрацыя ад 9 да 3 г.

Выходзіць тры разы у тыдзень.
Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты 70 000 м. п.
Для заграніцы удвая даражэй.

Няпрынятыя у друк рукапісы назад не вяртаюцца.
Аплата надрукованага залежыць ад Рэдакцыі.
Цана абвестак: перад тэкстам 10000 мк., сярод тэксту 9000 м. і на 4 стр. 8000 м., за радок пэтыту у 1 шпальт.

№ 16. Вільня, Пятніца, 5-га кастрычніка 1923 г. Год I.

Патрэба аб'яднаньня „меншасьцяў".

Патрэба—вялікі вучыцель,—кажа народная мудрасьць.

Быў мамэнт, калі выбарны закон Польшчы пагражаў так званым „нацыянальным меншасьцям" блізу поўным недапушчэньнем іх у польскі сойм і сэнат. Выбарны закон даваў вялізарныя прывілеі вялікім партыям—коштам малых, а як партыі „меншасьцяў", кожная асобна, былі зусім малыя, раўнуючы да польскіх партыяў, дык ясна была небясьпека для іх ад выбарнага закону.

Аднак, пачуцьцё супольнае небясьпекі навучыла „меншасьці" і іх палітычныя партыі, што рабіць, каб абараніць сваё права мець адпавядаючае іх лічэбнасьці выбарнае прадстаўніцтва ў варшаўскім сойме і сэнаце. „Меншасьці"—кожная ў сябе—згуртавалі ўсе свае партыі і пасьля стварылі вялізарны выбарны „блёк нацыянальных меншасьцяў", дзякуючы якому пагроза цяжкой крыўды „меншасьцям" ня зьдзейсьнілася.

Бадай, сярод адных толькі жыдоў ня ўсе партыі далучыліся да гэнага „блёку". Затое-ж мы бачылі сумныя вынікі гэтага ў такім вялізарным цэнтры, як Вільня, дзе жыды праз гэты „разнабой" утрацілі зусім пэўнае дэпутацкае месца....

„Блёк" сваю ролю адыграў ня толькі ў тым значэньні, што забясьпечыў „меншасьцям" вялікшую лічбу мандатаў: ён паказаў усяму сьвету, што Польшча ня можа лічыцца „нацыянальна-польскай дзяржавай", бо траціну яе насяленьня прадстаўляюць гэныя самыя „меншасьці" (на сваей тэрыторыі яны—„большасьці"!), якія ніколі ня „зробяцца" палякамі.

Але такі саюз самых разнародных элемэнтаў і партыяў, які быў магчымы ў часе выбараў дзеля выпаўненьня *чыста тэхнічнае задачы*, аказаўся немагчымым, калі выбраныя прадстаўнікі „меншасьцяў" сабраліся разам у Сойме. Усе яны пайшлі тутака рознымі дарогамі, залежна ад таго, якая была іх партыйная прыналежнасьць і сацыяльная прыналежнасьць выбраўшых іх народных масаў. Гэтак найбольш блізкімі сабе аказаліся беларускі і украінскі пасольскія клюбы, бо-ж і беларусы і украінцы—гэта ў большасьці сваей працоўныя сялянскія масы. За тое зусім разыйшліся іх дарогі, прыкладам, з жыдоўскімі паслямі, сярод якіх пераважаюць чыста буржуазныя партыі, часта-густа „фліртаваўшыя" з блізкімі да іх па ідэалёгіі польскімі правымі групамі....

А пад той час, як „меншасьці" ў Сойме ўсё больш і больш разыходзіліся, — уціск іх у краю крапчэў і крапчэў. Адбывалася гэта адначасна з узмацаваньнем польскае нацыянальнае „правіцы", якая ўрэшце і ўзяла ў свае рукі дзяржаўную ўладу. І з таго мамэнту прасьледаваньне „меншасьцяў" даходзіць нябывалае датуль меры і адбываецца зусім адкрыта, не прыкрываючыся нават софістычнымі тлумачэньнямі канстытуцыі і міжнародных забавязаньняў Польшчы аб забясьпечаньні правоў „нацыянальных меншасьцяў".

„Вінт" таго прэсу, які што-раз больш нас усіх прыціскае, закручываецца мацней і мацней. Ужо немагчыма робіцца дыхаць. Беларускія народныя школы на вёсках блізу ўсюды пазачынены. Апошнімі днямі выявілася, што з дзесяцёх беларускіх школьных камплектаў, якія летась былі ў Вільні, на гэты школьны год асталіся чыннымі толькі дзьве школы. З істнаваўшых летась пяцёх беларускіх гімназіяў адна пазбаўлена канцэсіі, а рэшта перасьледуецца рознымі спосабамі. „Обыватэльства" беларусу атрымаць—гэта справа блізу безнадзейная. Цэлыя вёскі беларускія аказваюцца „чужаземнымі..." А палітычныя працэсы? А канфіскацыі беларускіх газэт, сыстэматычна робленыя адміністрацыяй і... зьніманыя судом? А ўсе тыя зьдзекі агентаў адміністрацыі па вёсках, аб якіх піша ўжо нават „Gazeta Warszawska"? І вось жывыя беларускія сілы пачынаюць уцякаць з родных вёсак—пераважна ў Усходнюю Беларусь, бо тутака ўжо дыхаць нельга!

Падобныя жальбы чуем мы і ад другіх „меншасьцяў". І ўсё больш пачынаюць усе гэтыя „меншасьці" адчуваць супольнасьць свайго гора, а разам з тым пачынаюць аглядацца адна на адну і *ізноў падумываць аб аб'яднаньні дзеля супольнае абароны.*

Гэта—зусім натуральна. Гэта — закон жыцьця. Толькі цяпер такое аб'яднаньне павінна апірацца ня толькі на грунце мінаючай супольнасьці інтарэсаў уцісканых нацыянальнасьцяў, але і *на больш моцным, больш трывалым, больш яднаючым грунце супольнасьці сацыяльных інтарэсаў* блізкіх сабе ўзаемна па ідэалёгіі партыйных групіровак і кірункаў.

Лаўрыновіч.

Пачалося.

У газэтах зьявіліся кароткія, яшчэ пакуль што ня спраўджаныя весткі, што б. наступнік трону князь Рупрэхт абвешчаны каралём Баварыі. Такім спосабам чорная рэакцыя адкрыта выступіла па прыкладу Італіі, Баўгарыі і Гішпаніі на шлях зламаньня канстытуцыі, на шлях нічым не маскаванай барацьбы з работніцкім рухам, у чым ужо з мамэнту назначэньня манархіста Кара дыктатарам ня магло быць ніякіх сумлеваньняў. Адначасна адбываюцца спробы фашыстаўскіх пераваротаў у другіх мясцох Нямеччыны. Рэвалюцыйныя работніцкія элемэнты распачынаюць контракцыю. Адным словам змаганьне дзьвюх сілаў распачалося.

Гэтае змаганьне йшло даўно, ня спыняючыся ні на мінуту, прымаючы толькі больш ці менш вострыя формы і рана ці позна павінна было прывесьці да аканчальнай перамогі тэй ці іншай стараны: да дыктатуры пралетарыяту ці дыктатуры буржуазіі. Паражэньне лібэральнай буржуазіі і падтрымоўваючае яе сацыял-угоды ў Рурскім пытаньні толькі прысьпешыла гэты мамэнт.

Аснаўной прычынай разьвіваючыхся цяпер выпадкаў у Нямеччыне бязумоўна трэба лічыць тую палітычную і эканамічную сітуацыю, якая вытварылася ў Эўропе пасьля Вэрсальскага міру, дзякуючы палітыцы дзяржаў-пераможцаў, а асабліва Францыі, палітыкі распаду, разлажэньня і ўціску, якая шпарка рэвалюцыянізуе работніцкія масы. Гаспадарка Нямеччыны, запёртай з усіх бакоў, аграбленай, пазбаўленай вугальля, прымушанай плаціць і плаціць, хуткім тэмпам коціцца ўніз. Прамысловасьць, гандаль, фінансы — ўсё паказвае на глыбокі заняпад. Дзеля гэтага істнуе страшэннае абастрэньне клясавых антаганізмаў. Палажэньне працоўных масаў усё пагаршаецца. Работнік, селянін, служачы, інтэлігенцыя, дробная буржуазія сьціснуты ў абцугох страшэннай нэндзы. Вялікая буржуазія аказалася палітычным банкротам. У змаганьні з францускай акупацыяй яна прымушана была прызнаць сябе пераможанай і спыніць пасыўнае праціўленьне ў Руры.

Вось гэтае банкруцтва лібэральнай буржуазіі, падтрымліваемай сацыял-угодай, яе няздольнасьць справіцца з грозным палажэньнем, у якім апынулася Нямеччына, зьяўляецца беспасрэднай прычынай актыўнага выступленьня чорнай рэакцыі—у форме манархізму і фашызму. У Нямеччыне істнуюць фашысты двух гатункаў. Адна група гэтых арганізацыяў імкнецца да аб'яднаньня ўсей Нямеччыны пад кіраўніцтвам фашыстаўскай дыктатуры, да якіх трэба залічыць „нямецкую народную партыю свабоды", якая мае ўплывы ў Паўночнай Нямеччыне; на чале гэтай групы стаяць Волле, Хэнінг і Грэфэ, і „нацыянал-сацыялістычная партыя", якая найбольш выяўляе дзейнасьць на паўдні, галоўнымі правадырамі яе зьяўляюцца Гітлер і Эссэр, а ваенным кіраўніком Людэндорф. Сярод гэтых т. зв. вяліка-нямецкіх фашыстаўскіх арганізацыяў ідзе змаганьне абшарніцкіх элемэнтаў з дробна-буржуазнымі, стара-консэрватыўных, як Макэнзен, з элемэнтамі, прадстаўляючымі бюракратыю, ваеншчыну, менш зьвязанымі з абшарніцтвам; выразьнікам гэтага напрамку зьяўляецца ген. Людэндорф.

Апрача гэтых вяліка—нямецкіх фашыстаўскіх арганізацыяў істнуюць арганізацыі сэпаратычныя. Галоўны іх цэнтр — Баварыя. Яны апіраюцца на баварскага кулака-селяніна і імкнуцца да стварэньня незалежнай Баварыі; частка лятуціць аб аб'яднаньні з Аўстрыяй для ўтварэньня каталіцкай манархіі; другая частка — зьяўляецца праціўнікам разьдзелу Нямеччыны, спадзяецца, што ёй удасца атрымаць перавагу над Прусіяй і стаць на чале фэдэратыўнай Нямеччыны. Аднэю з прычын сэпаратычных імкненьняў у Баварыі зьяўляецца страх перад рэвалюцыйным рухам, які шмат мацнейшы у іншых частках Нямеччыны, чым у Баварыі.

Спыненьне пасыўнага праціўленьня ўрадам Штрэзэмана паслужыло сыгналам для выступленьня фашыстаў у Баварыі. Яны стараюцца выкарыстаць нездавольства шырокіх слаёў нямецкага народу і скіраваць яго на шлях патрыятызму проціў акупантаў. Назначэньне дыктатарам Кара было першым крокам на гэтым шляху, за ім пасьледавала абвяшчэньне манархіі. Фашысты пасьпяшылі выступіць: яны выступілі не ў імя змаганьня з Францыяй, бо проціў гэтай апошняй яны не пасьмеюць і пікнуць. Яны пасьпяшылі дзеля таго, што у іх мала часу, як сказаў адзін з іх правадыроў. Мала часу дзеля таго, што усьведамленьне шырокіх слаёў шпарка расьце, ідзе працэс расслаеньня дробнай буржуазіі, падаюць уплывы сацыял-угоды, растуць сілы рэвалюцыйнага пралетарыяту.

Але, захваціўшы ўладу ў свае рукі, баварскія фашысты ня спыняць гэтага працэсу, а наадварот ускораць яго. Так было ў Баўгарыі, дзе фашыстаўскі пераварот выклікаў паўстаньне работнікаў і сялян. Выпадкі бліжэйшых дзён пакажуць на чыёй старане перавага. Як-бы ні было, перад нямецкім пралетарыятам ляжыць важнае і цяжкае заданьне вытрымаць наступ рэакцыйных сілаў ня толькі сваей радзімай буржуазіі, але і ўсяго сьвету, для якіх умацаваньне капіталістычных пазыцыяў у Нямеччыне зьяўляецца пытаньнем жыцьця і сьмерці. Міжнародны пралетарыят павінен зорка сьлядзіць за ходам гэтага змаганьня, якое мае вялізарнае сусьветнае значэньне, і быць гатовым прысьці яму з дапамогай ў патрэбны мамэнт.

Язьвіч.

Радавы „чырвонец“ і польскі „złoty“.

Здаецца, ў пачатку г. г. на X зьездзе Радаў толькі што праклямаванага Саюзу Сацыялістычных Радавых Рэспублік, рабіўшы на месца хворага Леніна першы агульны даклад аб усей гаспапарцы і палітыцы Саюзу, Каменев пазываўся на словы вядомага ангельскага эканаміста Кейнса, які прадсказаў, што „Расея, можа, першая з усіх ваяваўшых дзяржаваў упарадкуе сваю валюту“...

І запраўды—тое, што йшчэ так нядаўна казалася парадоксам, (пярэчучым агульнай апініі), на нашых вачох становіцца відавочным фактам.

Тое аздараўленьне фінансаў, аб якім толькі голасна крычыць на ўвесь сьвет „прыроджаны гаспадар“ Польскае дзяржавы, калі не завяршылася ўжо ў яго ўсходняга суседа, дык ужо можа лічыцца ня толькі пэўным, але і падыходзе да зусім пасьпешнага канца.

У тым самым часе, калі Польшча, пасадзіўшая на свой гаспадарственны воз за фурмана і пана ўсіх сваіх хіен і акулаў, з кожным днём апыняецца ўсё далей і далей ад гэтай далёкай мэты, перакуліўшыся коламі да гары і высыпаўшы сваіх паноў, — радавы воз, як прызнае з радасьцяй сама польская прэса, ужо пад'яздҗае да мэты...

На гэтых днях у „Kur. Polsk.“, які наагул зьяўляецца найбольш аб'ектыўным і сур'ёзным у Польшчы аглядчыкам палітычнага і эканамічнага жыцьця сьвету, надрукованы цікавы артыкул, які дае праўдзівае паняцьце аб тым, што такое ёсьць той, зусім ужо „матэрыялізаваўшыся“ расейскі „чэрвонец“, які быццам адпавядае робячамуся ўсё больш і больш „тэорэтычным“ польскаму „złotemu“...

Эмісія (выпуск) чырвонцаў, пачатая для спробы ў канцы прошлага году, цяпер ўжо пастаўлена на моцны грунт шырока і грунтоўна думанае фінансавае рэформы.

Той эмісыйны банк, аб якім у Польшчы ідуць ўсё толькі нарады і споркі, для арганізацыі і ўфундаваньня якога ў Польшчы не хапае драбніцы: дасьледнага арганізатара і фонду—за якімі п. мін. Кухарскі нядаўна [illegible] па ўсей Эўропе, а нават і „эўрапэйскай Амэрыцы“,—там, на „Усходзе“, функціянуе ўжо зусім спраўна.

Выпуск чырвонцаў забясьпечаны запасам золата і іншых вартасьцяў Госбанку, пры чым ня можа перавышаць гэтага апошняга па вартасьці больш, як у чатыры разы, што зьяўляецца такой гарантыяй, якой ня мае ніводнае гаспадарства на сьвеце, якой не вымагае нават фінансавая навука.

Але трэба дадаць, што дагэтуль „залатое забясьпечаньне“ чырвонца выкарыстана менш, як напалову: вартасьць залатога фонду Госбанка—100 мільёнаў зал. руб., а чырвонцаў выпушчанана 175 міл.

Дзеля гэтага задача стварэньня сталае і раўналежнае—як кажуць „сталага парытэту“ (роўнасьці),—бо абапёртае на сусьветны раўнаважнік—золата,—валюты ў нашага ўсходняга суседа можа лічыцца вырашанай.

І запраўды—тыя нязначныя хістаньні курсаў чырвонца на тэй ці іншай заграпічнай біржы, як можна дасьлядзіць у працягу гэтага году, зусім ня маюць унутраных фінансавых прычын, а вызваны прычынамі міжнародна-палітычнымі, якім падлягаюць зазвычай і самыя здаровыя валюты.

Напрыклад, чырвонец, які, паводле з гары аблічанага манэтнага парытэту, роўны 10 рубл., ці—5,21 даляра, ці 1,06 ангельск. фунта штэрлінгаў, да траўня г. г. стаяў нават вышэй парытэту з ангельскім фунтам, бо курс яго (з прычыны спадку апошняга) быў нават 1,11 фун. шт.

Пасьля 15-га траўня— ў часе вострага конфлікту С.С.Р.Р. з Англіяй—чырвонец спадае да 0,8 фун., але ад ліпня ізноў даходзіць да свайго парытэту.

Як кожнаму зразумела, гэткае вырашэньне задачы сталася магчымым дзеля таго, што чырвонец мае сталы забясьпечаны стасунак да золата, і да таго—не „тэорэтычнага“ або... ляжачага ў чужой кішані — ў Швайцарскім банку, як яго польскі калега, але—да золата зусім рэальнага і запёртага ў пэўных склепах уласнага гаспадарственага банку краю...

Але справа рэформы на тым не канчаецца. Трэба йшчэ устаноўшы стасунак новае валюты—чырвонца, да старай—радавага рубля,—спыніць у канцы канцоў шкодную двухвалютнасьць у краю, вылавіўшы і замяніўшы новай старую валюту.

А да гэтага, апрача валютнае рэформы, патрэбна шырокая пляновая рэформа фінансавая.

І ў гэтым мы павінны, паводле даных „Kur. Polsk.“, і Экономич. Жизни“ сьцьвердзіць прынцыповую розьніцу паміж расейскім „чырвонцам“ і польскім „złotym“.

Тэорэтычны польскі злоты, які, па думцы свайго бацькі Ястжэмбскага і хрэстнага бацькі Грабскага, павінен быць мастом да рэальна забясьпечанай калісьці будучай польскай валюты, у запраўднасьці, дзякуючы забойчай, рабуючай край і скарб хьенскай гаспадарцы, ня толькі не выпхае марку з абегу, але сам ледзь жыве, ня маючы з голаду ніякай ахвоты „пладзіцца і размнажацца“...

Наадварот — чырвонец, як сьвярджае аглядчык „Kur. Polsk.“, выказывае моцную „тэндэнцыю пашырэньня свайго абегу коштам рубля, пашырэньне якое да таго адбываецца надта хутка, захопліваючы ня толькі абмен паміж насяленьнем і гаспадарствам, ня толькі абароты вялікага гандлю, але нават ужо і дробнага.

Чырвонец робіцца ўсё больш папулярным, і на парадку дня стаіць ўжо пытаньне, каб выпускаць яго дробныя купюры, напрыклад па 0,1 яго вартасьці — па 1 рублю золатам і іншыя.

Але для таго, каб выцісьнуць з абегу старую валюту, трэба перад ўсім спыніць друкаваньне новых „непакрытых“, як кажуць, ніякай вартасьцяй чыста паперавых рублёў.

Але спыніць друкаваньне паперавых грошаў можна толькі тады, калі буджэт дзяржаўнай гаспадаркі будзе, як кажуць, прыведзены да раўнавагі, г. зн. калі выдаткі у ім будуць збалансаваны з даходамі, — калі у ім ня будзе такіх „дэфіцытаў“ (недахватаў), якія ўрад мусіць пакрываць друкаваньнем папяровых грошаў, накладаючы гэты найшкаднейшы, руйнуючы перад усім працоўнае насяленьне, а ў канцы канцоў і скарб, гэтак званы „інфляцыйны падатак“.

Але ізноў, — каб дайсьці да гэтай раўнавагі, трэба, каб урад ня толькі апрацаваў добрую сыстэму падаткаў, справядліва раскладаючы падатковыя цяжары на заможныя клясы насяленьня, але — каб ён і патрапіў спаганяць падаткі з тых, хто можа, але ня хоча плаціць...

І вось ўсе гэтыя няўхільныя для вырашэньня манэтнае задачы фінансавая варункі, калі ужо ня выраўнены, дык пачалі выпаўняцца ўва ўсходняга суседа польскага злотага, які на жаль з свайго боку гэтым пахваліцца зусім ня можа...

Паводле нядаўна зацьверджанага В.Ц.І.К-ам. праекту, месячная эмісія паперавых рублёў абмяжована вартасьцяй 15 мільёнаў залатых рубл.

Гэта азначае вялікі і хуткі пасьпех, бо пер[...] тым дазвалялася выпускаць па 30 міл. у месяц...

У той час, калі ў Польшчы выпуск паперав[...] пакрытых толькі... панскім „słowem honoru“, мар[...] расьце ў гэомэтрычнай прогрэсыі, а так сама прагр[...] сыўна спадае вартасьць польскай валюты, ў усходн[...] га суседа апошняй гэты працэс “інфляцыі“, ці, прос[...] кажучы, „вадзянкі“ яго валюты ня толькі астаноўлен[...] але яго скарб хутка выздараўлівае ад гэтае страш[...] нае хваробы.

Таксама — у той час, калі ў панскай Польшч[...] мала хто, а менш за ўсіх найвялікшыя патрыёты [...] Хьены, хочуць плаціць падаткі, вышуківаючы ўсяк[...] способы, каб ашукаць свой уласны скарб, а хьенс[...] ўрад ня хоча змусіць сваіх выбаршчыкаў да выпа[...] неньня іх грамадзянскіх павіннасьцяў, руйнуючы тол[...] кі забойчым „інфляційным падаткам“ працоўную сіл[...] і здароўе эканамічна слабшых працоўных клясаў нася[...] леньня—на карысьць тых, што маюць маёмасьці, — [...] нашага ўсходняга суседа падаткі спаганяюцца, мож[...] нават зашмат энэргічна... але—хто мае, той—хоча [...] ня хоча—дае скарбу тое,што павінен даць паводл[...] раскладкі...

І вынікі гэтага падаткавага рэжыму—выдавочн[...]

Калі ў сакавіку і красавіку г. г. эмісіяй папер[...] пакрывалася да 40 працэнтаў даходнага буджэту, [...] ўжо ў траўні і чэрвені толькі каля 20, дык можн[...] сьмела паверыць, як кажа „Kur. Polski“, Наркомфін[...] (мін. фінанс.), С.С.Р.Р. Сокольнікову, калі ён кажа[...] што ў наступным 1924 г. друкаваньне новых непакры[...] тых паперавых рублёў будзе спынена зусім...

Гэтым валютна-фінансавая праблема будзе ўж[...] ў галоўным вырашана,—ураду С.С.Р.Р. астанецца толь[...] кі дасканаліць свае буджэты, павялічываць залаты фон[...] Госбанку і вылаўліваць старую валюту, замяняючы[...] яе новай.

У пачатку гэтага самага наступнага году, павод[...] ле абйчэньняў таго-ж „Kur. Polsk.“, эмісія польскай [...] маркі — коштам яе вартасьці—пяройдзе ўжо 13—1[...] трыльёнаў і—у далейшым—месячныя яе эмісіі, кал[...] ня прыдзе якісь новы „cud nad Wisłą“, павінны будуць мерацца ўжо дзесяткамі трыльёнаў...

А трэба ведаць, што гэтая—„валютная вадзянка“, гэтае „залатое малакроўе“, гэтая „бледая немач“ скарбу і ўсей гаспадаркі краю—гэтак сама сьмяртельны[...] для гаспадарственага арганізму, як і для якога іншага, і забівае вярней, як аружжа...

С.

Дэлегацыя чыноунікау у Прэм. Вітаса.

Нам няма ніякога дзела да польскіх чыноўнікаў, але тое, што надрукавана ў „Kur. Polsk.“, аб тым прыёме і тых словах, якімі пачаставаў галава ўраду Польскай Дэмакратычнай Рэспублікі сваіх малодшых таварышоў-памоцнікаў, вызывае такое абурэньне проста чалавечага пачуцьця,—дадае новую вельмі цікавую чырту да твары тае запраўднае Хіены якая гэтак сымвалічна разьзявіла сваю пасьць над працоўнымі клясамі Польшы...

Адказ галоўнага шэфа выканаўчае ўлады „сваім“ працаўнікам яскрава кажа аб тым, чаго могуць спадзявацца ад яго „чужыя“...

Калі дэлегацыя запытала прэм'ера, як будзе далей з тым цяжкім, пагражаючым здароўю і працоўнай сіле ўраднікаў гаспадарства, іх матар'яльным палажэньнем, якое можа ўрэшце шкодна адбіцца на спраўнасьці гаспадарственага апарату Рэспублікі, п. Вітас адказаў даслоўна, як падала яго словы сама дэлегацыя ў „Kur. Polskim“.

Шляхам катастрофау.

(Гл. „Вольны Сьцяг“ № 14).

Аслабленьне ваенна-дзяржаўнае сілы і міжнароднае вагі Японіі адбілася, зразумела, і на яе ўнутраных адносінах...

Як гэта заўсёды бывае ў часе вялікіх катастрофаў, ня гледзячы на іх прычыну і характар, павага гаспадарственай улады, асабліва такой, якая блага і штучна ўмацавана сацыяльным уціскам або нацыянальным гвалтам, ці імпэрыялістычным падбоем слабшых народаў, захопленых аружнай сілай,—гэтая павага ўлады пачынае таксама катастрафічна падаць... Вонкавай катастрофе адпавядае ўнутраная і наадварот...

Гэтак сталася і ў Японіі.

Павага яе правага „хіенскага“ ўраду Гомбэі Ямамата адразу паляцела ўніз са сваей штучнай вышыні... На самога прэм'ера зроблены замах, амаль не каштаваўшы яму жыцьця... Аберненыя амаль не ў нявольнікаў карэйцы паднялі голаву...

Уплывы задушанага цьвёрдай уладай камунізму адразу ўзрасьлі...

Сацыяльныя няроўнасьці—пад націскам усенароднае катастрофы—пачалі выраўноўвацца самі сабой...

Трэба адзначыць, што японскія „паны“, з мікадам (царом) на чале, выказалі пры гэтым шмат больш розуму і маральнага сэнсу—ня ў крыўду будзе гэта сказана якім іншым...

Гэтым усім, як заявіў нядаўна ў маскоўскіх газэтах Чычэрын, адкрываецца новы шырокі грунт і вялікія горызонты для праўдзіва-прыязных адносін паміж абодвама вялікімі народамі — расейскім і японскім...

Вялікая ахвярная помач, якую, як даносяць радавыя газэты, нясуць японскім народным масам народныя масы Саюзных рэспублік, яшчэ бліжэй пасунуць адзін да аднаго абодва вялікія народы...

Японская катастрофа, можна сказаць, зьяўляецца *трэцяй вялікай катастрофай* нашага, так сказаць, апокаліптычнага дзесяцілецьця...

Ці-ж ня гэтую самую, па сваім разьмерам, унутранаму сэнсу і рэзультатам катастрофу пацярпела Расея?!

І ў Расеі, як кажуць навейшыя славянафілы „эўразіцы“ (ідэолёгіі Расеі, як *лучніцы Эўропы і Азіі*), у выніку вялікага ваенна-сацыяльнага землятрасеньня—*завалілася ўся „эўрапэйская“, блага-імпэрыялістычная, штучна капіталістычная „сярэдзіна“ вялікага гмаху казённа-пятроўскай дзяржавы... і астаўся толькі нязьніштажальны народны напалову азіяцкі фундамэнт...* А над ім ад ўсяго гмаху дзяржаўнага—неяк павіс у паветры, *толькі нейкі купал ці дах захаванае рэлігійнае, глыбака-народнае традыцыі...*

У Нямеччыне таксама—вялікая сусьветная вайна, пачатая яе-ж уласным, засуджаным на пагібель, Кайзэрам, разьбіла ваеннай катастрофай у кавалкі *яго* імпэрыю, аставіўшы толькі народную Рэспубліку, захаваўшую ўсю неперáможную моц нямецкага нацыяльнага духа...

Як пішуць, японскі народ на'т пасьля гэткай „спробы боскай“ ня страціў сваей энэргіі і бадзёрнасьці ў працы...

Жывы, неперáможны дух веры ў будучыну вее па ўсім абшары гэтага „Вялікага Ўсходу“—ад Рэну аж да Спакойнага акіяну!..

І вось надзвычайна цікава, што пасьля гэтае трэцяе катастрофы—над дыонісаўскімі руінамі ўсіх трох зваліўшыхся з сваей штучнай вышыні імпэрыялізмаў — збавіцельна-творчым „аполёнійскім“ відмам нараджаецца плянэтарна-грындыёзная ідэя *Саюзу* трох, займаючых вялікшую палову паўночнае паўкулі Зямлі народных дзяржаваў — *Расеі — Нямеччыны — Японіі...*

Аб гэтым найвялікшым у сьвеце Саюзе, ідэя якога магла нарадзіцца толькі ў „плянэтарных“ мазгох расейскіх бальшавікоў,—ўжо многа гавораць і пішуць...

Як мы казалі, бліжэйшым вынікам японскае катастрофы зьявілася тое, што са шляху англасакса да сусьветнай гэгэмоніі скінуты яшчэ адзін конкурэнт, і што — у далейшым выніку гэтага— аслабіцца рыкашэтам і апошні, што стаіць ужо на самым краю сваей трагічна-благой вышыні і няўхібна з яе зваліцца...—Скінута Японія, аслабіцца Францыя...

Астануцца, каб панаваць над сьветам, ці...—каб зьніштажаць адзін другога два „браты“—Англія і Амэрыка...

Але-ж тыя самыя тры катастрофы—яшчэ ў далейшым выніку — можа, пачнуць *ствараць новага конкурэнта англа-амэрыканскай сусьветнай дыктатуры,—адзінага на сьвеце ў асобе гэтага новага Саюзу Нямеччыны—Расеі—Японіі.*

Ня кажучы пра Амэрыку, адна Англія мае столькі грахоў, але гэтак лоўка пакуль што балянсуе на сваей вадлівай вышыні найлепшага на сьвеце, але потым ня меней крыважорчага імпэрыялізму, што такі запраўдны—умацаваны з нізоў Саюз Народных Рэспублік зьявіўся-б для яе сусьветнай дыктатуры страшэннай небясьпекай...

Гэтым шляхам, як можна думаць, і пойдзе будучая сусьветная гісторыя...

Вось якія шырокія пэрспэктывы адчыняюцца перад намі ў рэзультаце нарobленых усімі дзяржавамі грахоў і выпаўшай ім за гэтыя грахі кары.

Трэба толькі добра зразумець зьмест і значэньне гэтае кары і, шчыра адпакутаваўшы, сьмела і бадзёрна пачынаць новае жыцьцё...

„А што нам беларусам да ўсяго гэтага? — што нам дасьць гэты вялікі Саюз?“, можа запытае хто з найбольш тупагаловых чытачоў...

„Пачашыся добра ў патыліцы — дык можа і ўцяміш“... — адкажам каротка таму мы...

Суліма.

„Заўтра будзе йшчэ горш, як сягоньня. Нічога ага не магу вам сказаць, бо ўсё іншае было-б нярым... У цяперашнім мамэнце гаспадарства не ў таяньні нават у найменшай меры задаволіць пажаьняў чыноўнікаў, тым больш, што п. міністар скарўзалежніў ад гэтага магчымасьць правядзеньня свайпляну“.

На далейшае запытаньне аб тым—што-ж рабіць цаўнікам гаспадарства, каб мець магчымасьць пеясьці зіму, пан першы міністар адказаў:

„А — рабіце, што хочаце — больш я нічога вам заць не магу. Вось, калі скарб паправіцца, тады мы жам падумаць і аб тым, каб прыйсьці на помач днікам“...

Калі дэлегацыя зьвярнула увагу пана прэм. на , што такое палажэньне можа давясьці працаўнідa адчаю... пан Вітас, пачуўшы, відаць пагрозу астоўкай, востра, чыста папаліцэйску, адказаў, якая-небудзь забастоўка будзе адразу задушана, ўрад ведае добра ўсіх тых, хто гатовіць забаўку“ і што тых адразу выганіць са службы. Што тым ужо пастанавіла свае рашэньне Рада Міністраў...

Добрая рада пана прэм'ера: рабіце, што хоe..—Хочаце—галадайце, хочаце—чакайце „направы нсаў“, якую пан Грабскі аблічыў „на 3 гады“... гады пагаладайце—тады калі астанецеся жывымі, хіена-пястоўскі ўрад, прыйдзем да вас на помач...

Добра навучыўся „Пяст“ ад сваей жонкі „Хьены“ рыць з працаўнікамі...

Цікаўна толькі было-б паслухаць, як гэта той ы мураваны Пяст гавора са сваей жонкай, калі тая, каючыся, просіць у свайго мужыка тых самых „паак“, аб якіх пісаў да п. Вітаса сэн. Крыжаноўскі...

Палітычныя падзеі.

ПОЛЬШЧА.

Урадовыя крэдыты зьяўляюцца ў сучасны мамэнт аскаванай формай субсыдыі, бо з прычыны спадку кі пасьля выплачваецца толькі невялічкая частка раўды выданай пазычкі. Згодна з данымі Польскай ай Ашчаднасьці выдана пазычак на асьветныя і пэратыўныя мэты 8.055.000.000, у той час, калі кі, прамыслоўцы і земляўласьнікі атрымалі 085.000.000 мк. За такія вялізарныя сумы, якія ць у кішаню фабрыканцка-банкаўска-абшарніцкай кі пазьней плаціць ўся люднасьць у форме падат, альбо ў форме растучай дарагоўлі.

Прэзыдэнт Рэспублікі Войцеховскі едзе на кольдзён у Спалу, адкуль варочаецца да Варшавы 9 .; 10 кастрычніка выедзе самаходам да Беластоцa ваяводства. Прэзыдэнт пабывае ў Остраве, Ломжы, учыне, Граеве, Аўгустове, Сувалках, Сэйнах, Гоне, адкуль 12 кастрычніка цягніком прыедзе да ьні.

Кожны дзень прыходзяць весткі аб новых звыш цэнаў на розныя прадметы першай патрэбы; мініэрства фінансаў таксама не адстае ў падвышэньні цызу. Апошні загад п. Кухарскага падвышае акцызя аплаты гэткім спосабам: ад скрынкі запалак з 0 мк. на 500, ад 1 кгр. дрожджаў з 5.000 мк. на .000 мк. ад 100 кгр. солі з 100.000 на 500.000 мк., 1 кгр. бэнзыны з 700 на 7.000 мк. і 1 кгр. газы 350 на 5.000 мк., ад 1 кгр. сьвечак з 240 на 4.000 . Таксама са згоды міністра фінансаў павялічаны гуначны тарыф на 100% і пачтова-тэлеграфны на 0%.

Бліжэйшая сэсія Рады міністраў будзе разглядзць законапраект аб абароне Рэспублікі, дапаўненьне закону аб абароне кватырантаў (мо' вярней дамаўсьнікаў)... і праект закону аб прэсе.

На адбыўшайся I/X нарадзе партыі „Пяста“, асьля дакладаў пястоўскіх міністраў з Вітасам на але, прынята рэзалюцыя, якая выражае Вітасу і інш. іністрам „людоўцаў“ поўнае даверые, як „прадстаўнікам люду“ і „праводзячым будаваньне гаспадарства, ня ледзячы на ўсялякія перашкоды“... Запраўды—што ні лова, то самая дасьціпная іронія.

Цікава, што на нарадзе, як даносіць „Kur. Polsk.“, ня надта хвалілі пястоўцы сваіх калегаў — хіенцаў... А аднаму з іх—запраўды самаму „папулярнаму“ п. мін. Сэйдзе дык дасталося больш за ўсіх—за яго назлічаныя „zwycięstwa“ на яго „загранічным“ пасту... Можна быць пэўным, што апошняя „перамога“ п. Сэйды ў Лізе Народаў будзе каштаваць яму нарэшце заслужанай ім адстаўкі...

У Кракаве выбухла забастоўка працаўнікоў Цэнтральнага Коопэрат. Банку, якае пагражае пашырыцца ў агульную забастоўку ўсіх банкаўцаў Галіччыны. Прычыны—эканамічныя.

На адным з першых паседжаньняў Сойму прэм. Вітас выступіць з новым экспозэ, у якім вылажыць свае думкі аб агульным палажэньні Польшчы і відах на будучыну.

У „Kur. Polsk.“ надрукована адкрытае пісьмо сэнатара Крыжаноўскага з Вільні, у якім ён горача і досьціпна пратэстуе проці рабункавай гаспадаркі хіенапястоўскага ўраду, які цяпер, друкуючы ў дзень па 150 мільярдаў папяровых марак, пачаў цяпер закупку ў вялікай масе збожжа, чым абніжае вартасьць маркі, і падвышае штучна цану збожжа... Сэн. Крыжаноўскі пратэстуе таксама проці тых аграмадных „пазычак“ прамыслоўцам і абшарнікам, якія ўрад не забясьпечывае ад спадку маркі, праз што гэтыя пазычкі фактычна робяцца падарункамі сваім людзям.

У трох варшаўскіх тэатрах пачалася забастоўка ўсіх артыстаў.

НЯМЕЧЧЫНА.

У Дюсельфорфе дайшло да крывавай спатычкі паміж сэпаратыстамі і паліцыяй; шмат забітых і раненых. Францускі камэндант абвесьціў асаднае палажэньне.

Крайне-правыя баявыя арганізацыі імкнуліся захапіць уладу ў свае рукі ў Кюстрыне. Проціў іх выступілі работніцкія масы пад кіраўніцтвам камуністаў; камуністы імкнуліся звольніць арыштаваных правадыроў баёвак. Ёсьць забітыя і раненыя. Аколіцы Бэрліна вартуюцца вайсковымі аддзеламі і паліцыяй.

Каля Корнэнбургу дайшло да крывавай бойкі паміж фашыстамі і сацыялістамі. У часе страляніны забіты адзін работнік і два цяжка ранены.

У Мюнхэне адбыліся манархістычныя маніфэстацыі з прычыны юбілея б. даўнага мюнхэнскага палку, пры ўчасьці князя Рупрэхта, дыктатара Кара і вышэйшых урадоўцаў.

Правадыр баварскіх фашыстаў Гітлер заявіў, што трэба спадзявацца зваленьня кабінэту Штрэзэмана. Мы жадаем дыктатуры — сказаў Гітлер — але жадаем для ратаваньня дзяржавы. Сучасная сітуацыя такая, што альбо Бэрлін пойдзе проціў Мюнхэна, альбо Мюнхэн проціў Бэрліна. На сабраньні фашыстаў Гітлер заявіў, што толькі вайна можа вызваліць Нямеччыну з труднай сітуацыі.

Паміж сацыялістамі і камуністамі ў Дрэздэне распачаліся перагаворы аб уваходзе камуністаў у саксонскі ўрад. Камуністы паставілі гэткія дамаганьні: найхутчэйшая мабілізацыя работніцкіх масаў, неадкладнае склікаНьне парлямэнту, скасаваньне выключнага налажэньня, а таксама ўзмацаваньне і ўзбраеньне ўсіх арганізацыяў абароны, якія павінны забясьпечыць граніцу з боку Баварыі.

Згодна з паведамленьнямі „Vorwärts“, саксонскія соцыял-дэмакраты аднагалосна згадзіліся, каб камуністы ўвайшлі ў склад ураду пад варункам прызнаньня канстытуцыі. Выбрана камісія, якая вядзе перагаворы з камуністамі.

Канцлер Штрэзэман адбыў конфэрэнцыю з прадстаўнікамі палітычных партый. Нарады далі ад'емныя вынікі, бо да паразуменьня паміж народнай партыяй і сацыялістамі не дайшло. З гэтай прычыны габінэт пастанавіў сабрацца на нараду ў справе выхаду ў адстаўку ўсяго габінэту.

Паседжаньне парлямэнту, якое мелася адбыцца 2 кастрычніка, адложана на неазначаны тэрмін.

З Мюнхэна паведамляюць, што габінэт Кулінга падаўся ў адстаўку. Старшынёю міністраў мае быць генаральны камісар Кар. Абвешчаньня каралём князя Рупрэхта трэба спадзявацца кожнай мінуты. Па другім, пакуль яшчэ ня спраўджаным весткам кн. Рупрэхт ужо абвешчаны каралём.

Забурэньні ў Дюсельдорфе ў зьвязку з выступленьнямі т. зв. „сэпаратыстаў“ трываюць далей. Окупацыйныя ўлады распусьцілі нямецкую паліцыю. Шмат асобаў арыштавана. У часе забурэньня забіта 18 асобаў і 310 ранена. Сэпаратысты сьцягіваюць свае галоўныя сілы з Авізграну ў Дюсэльдорф.

Урад Нямеччыны зьвярнуўся да францускага ўраду аб распачацьці офіцыяльных перагавораў у справе распачацьця працы ў Рурскім басэйне.

ФРАНЦЫЯ.

Газэты паведамляюць, што францускі пасол у Бэрліне ў ультыматыўнай форме будзе дамагацца, каб былі адменены ўсе загады нямецкага ўраду ў справе пасыўнага праціўленьня.

Пуанкарэ ў сваей прамове заявіў, што праціўленьне Нямеччыны ўпала само праз сябе і што ён у гэтым ня бачыць нікай заслугі нямецкага ўраду, з боку якога да гэтага часу ёсьць толькі словы і то ня дужа прыязныя.

АНГЛІЯ.

У Лёндыне распачалася конфэрэнцыя Брытанскай Імпэрыі. З прамовай выступіў прэм'ер Бальдвін, які пасьля прывітаньня дэлегатаў, абрысаваў адносіны Англіі да Нямеччыны. Гаварачы аб разьбежнасьцях, істнуючых паміж Францыяй і Англіяй, якія ў запраўднасьці павялічываліся, але, па думцы Бальдвіна, гэта выцякае з розьніцы тэмпэрамэнтаў абодвых народаў. Аднак гэта не перашкаджае супольнай працы. Бальдвін лічыць, што ў справе адшкадаваньняў з прычыны спыненьня Нямеччынай пасыўнага праціўленьня наступіла новая фаза, якая прывядзе да памыснага разьвязаньня гэтага пытаньня. Адносна ангельскага даўгу Амэрыцы Бальдвін зазначыў, што вялікія дзяржавы павінны прызнаць свае даўгі.

Пытаньне аб абароне Брытанскай Імпэрыі павінна быць галоўнай тэмай нарадаў конфэрэнцыі. Павялічэньне паветраных сілаў было прынята ўрадам пасьля глыбокага абмяркаваньня. Англія ахвотна згадзілася-б супрацоўнічаць з іншымі ўрадамі ў справе агранічэньня паветраных узбраеньняў на варунках, падобных да варункаў агранічэньня марскіх узбраеньняў у Вашынгтоне. Пры гэтым Бальдвін адзначыў, што лік войскаў, а таксама сумы, якія расходуюцца на выраб амуніцыі, перавышаюць перадваенныя сумы.

ГІШПАНІЯ.

У той час, як гішпанскія соц.-дэм. задаваляюцца пасыўным праціўленьнем новаму ўраду, Мадрыцкая фэдэрацыя камуністычнай партыі разам з Нацыянальнай Конфэдэрацыяй Працы і групай анархістаў стварылі Камітэт Чыну проці ваеннай дыктатуры. Камітэт выпусьціў адозву, у якой паказвае, што ўстаноўленьне ваеннай дыктатуры прадстаўляе страшэнную пагрозу для авангарда гішпанскага пралетар'яту і профэсыянальнага руху. Далей адозва паказвае, што Камітэт прыложыць максімум высілкаў да арганізацыі адзінага фронту, заклікае работнікаў забыць на час ідэолёгічныя і тактычныя разьбежнасьці і стварыць адзіны пралетарскі фронт.

28 каталонскіх арганізацыяў у Мадрыце і 47 у правінцыі зачынены па загаду ўраду. Апрача таго зачынены чатыры газэты, якія часткова выходзілі ў каталонскай мове.

ТУРЦЫЯ.

Коаліцыйныя войскі пакідаюць Канстантынопаль. Люднасьць рыхтуецца да спатканьня турэцкіх войскаў.

Ці будзе „каралеўства Баварыя“.

Баварскі дыктатар Кар запытаўся праз пэўных пасрэднікаў францускі ўрад, як аднясласяб Антанта да праклямаваньня незалежнага каралеўства Баварыі з каралём Рупрэхтам Віттэльсбахам на чале...

Як быццам Пуанкарэ, які мае пэўную чуласьць да рэакцыйнае Баварыі, які нічога ня меў-бы проці аддзяленьня Баварыі ад Нямеччыны, маючы на мэце агульны плян раздрабленьня і аслабленьня апошняй, адказаў, што пакуль што ня можна сказаць рашуча нічога аб становішчы Антанты ў справе аднаўленьня манархіі Баварскай, але засьцярог толькі, каб манархічны рух не перайшоў граніц Баварыі... а перад усім, каб баварскія манархісты пакінулі думку аб аб'яднаньні з Аўстрыяй, бо проці гэтага пляну Антанта выступіла-б бязумоўна—нават з аружжам у руках...

Відаць,—Антанта дазволіла, калі ў апошніх газэтах паявілася вестка аб абвяшчэньні баварскім каралём Рупрэхта Віттэльсбаха...

Яшчэ адзін мэморыял.

Новы старшыня ўраду Беларускае Народнае Рэспублікі, грам. А. Цьвікевіч, падаў гэтымі днямі ў Лігу Народаў мэморыял, у якім просіць Лігу паслаць у Заходнюю Беларусь адумысную камісію, каб афіцыяльна ўстанавіць факты нарушэньня Польшчай міжнародных забавязаньняў аб забясьпечаньні правоў „нацыянальных меншасьцяў“ адносна да беларускага насяленьня.

З газэт.

Крыўда ў касьцелі.

„Robotnik“ з абурэньнем друкуе вестку з Амэрыкі аб тым, што тамтэйшыя каталіцкія біскупы — па нацыянальнасьці ірляндцы або немцы—крыўдзяць польскіх эмігрантаў:

> У Злучаных Штатах Паўночнае Амэрыкі, гдзе, як вядома, царква аддзелена ад дзяржавы, каталіцкі клір устроіўся гэтак, што ўсе каталіцкія касьцёлы, касьцельныя будынкі, ды парафіяльныя школы запісаны, як маемасьць біскупаў. Можна сабе прадставіць, да якіх злоўжываньняў гэта вядзе, і як пры гэтым пакрыўджана польскае насяленьне з прычыны таго, што біскупы тамака пераважна ірляндцы або немцы.
>
> Вось прыклад, на што важацца амэрыканскія біскупы ў адносінах да польскага насяленьня. У чэрвені біскуп Вільгэльм Турнэр у Буффалё даў загад, забараняючы ўжываць польскае мовы ў парафіяльных школах, ды нават пацеры гаварыць папольску. Забараніў також вешаць польскія абразы ў школах!

„Robotnik“ абураны гэтым, мы—таксама. Але для нас гэта не навіна: тое-ж самае робіць *польскае* духавенства на *Беларускай* зямлі ў адносінах да *беларускага* насяленьня!

А калі беларусы—бяз розьніцы партыяў—пратэстуюць проці гэтага, калі проці такіх крыўд паўстаюць і беларускія сацыялісты,—лідэры П. П. С. тыпу п. Недзяковскага вінавацяць іх у... „нацыяналізьме“!

Эндэкі аб „сваіх“ асадніках.

„Dzien. Wileński“ Іогана Обста дае гэткую характарыстыку вайсковых асаднікаў на Беларускай Зямлі, якім так шчодра сыпаў польскі Сойм мільярды:

> „што датычыцца вайсковых асаднікаў, дык гэта найгоршы элемэнт, які — паводле думкі тутэйшых палякоў — толькі ганьбіць польшчыну. Сярод іх страшэнна шырыцца п'янства, дый непаважаньне чужое ўласнасьці...“

Дадамо ад сябе толькі адно: непаважаньне і чужое асобы, калі тая асоба—беларускі селянін...

З Польскага Сойму.

Распачалася праца некаторых Соймавых камісіяў. Вайсковая камісія разглядае праект уставы аб абавязковай вайсковай службе.

Зямельная камісія разглядае ўставу аб парцэляцыі і асадніцтве, пераробленую сучасным урадам. З вострай крытыкай гэтай уставы выступілі опозыцыйныя паслы, лічучы гэты праект, які зьяўляецца вынікамі хьена-пястоўскай умовы, скасаваньнем зямельнай рэформы.

З УСЯЕ БЕЛАРУСІ.

ЗАХОДНЯЯ БЕЛАРУСЬ.

ХРОНІКА.

Канфіската і вобыск. Па загаду Камісара Ураду гор. Вільні сканфіскаваны № 15 „Вольнага Сьцягу“ за артыкулы „Паслы і грамадзянства“, „Правал Польшчы“, „Сяляне і Работнікі“, у якіх прадугледжаны праступленьні з арт. 154 і 129 К. К. 3-га гэтага верасьня ў рэдакцыі „Вольнага Сьцягу“ быў зроблены сьцісла вобыск. Нічога, апрача канфіскаванага нумару газэты, ня знойдзена. Пры гэтым шукалі ў кішанях і портфэлях тых асобаў, якія ў той час заходзілі ў рэдакцыю па сваім справам.

У нядзелю 30 верасьня адбылося паседжаньне Беларускага Нацыянальнага Камітэту ў Вільні.

Старшыня Беларускага Пасольскага Клюбу пасол Б. Тарашкевіч зрабіў даклад аб працы беларускіх паслоў у Польскім Сойме, у якім зазначыў, што як ўрад Сікорскага, так і сучасны ўрад Вітаса-Гломбіньскага варожа адносяцца да выпаўненьня дамаганьняў беларускіх паслоў аб задаваленьні патрэбаў беларускага насяленьня.

На будучай соймавай сэсіі Беларускі клюб унясе на разгляд Сойму законапраекты аб аўтаноміі, школе і абыватэльстве, якія ўжо апрацаваны беларускімі пасламі, але трудна спадзявацца, што гэтыя законапраекты будуць ухвалены Соймам, з прычыны варожых адносінаў сучаснай Соймавай большасьці. Адносіны беларускіх паслоў з польскімі левымі партыямі прыязныя, але нават і з іх боку няма поўнага спагаду да нашых патрэбаў.

Беларускія паслы і надалей будуць змагацца за правы беларускага працоўнага народу і дамагацца правядзеньня ў жыцьцё свае праграмы, абвешчанай у часе выбараў.

Пасьля кароткае дыскусіі была прынята гэткая рэзалюцыя:

„Беларускі Нацыянальны Камітэт у Вільні, выслухаўшы ў засяданьні сваім 30 верасьня 1923 г. справаздачу Старшыні Беларускага Пасольскага Клюбу аб дзейнасьці гэтага Клюбу, прызнае, што Пасольскі Клюб лёяльна выпаўняў забавязаньні перад Беларускім Насяленьнем Заходняй Беларусі, абвешчаныя ў выбарнай плятформе,—і прызывае беларускіх паслоў і далей яшчэ з большай энэргіяй ісьці па абранай дарозе і падтрымліваць найцясьнейшую сувязь з вёскаю“.

З прычыны адсутнасьці кворуму рэшта пытаньняў адложана на чарговае паседжаньне, якое адбудзецца ў нядзелю 7 кастрычніка а 4 гад. па паўдні ў памяшканьні Школьнай Рады (Віленская 12 п. 6).

Беларускі тэатр. У нядзелю, 7 кастрычніка, ў залі Беларускае гімназіі адбудзецца спэктакль на карысьць беларускага прытулку. Пастаўлена будзе карыстаючаяся вялікім пасьпехам у публікі новая п'еса Аляхновіча „Пан Міністар“—камэдыя-сатыра ў 3 акт. У загалоўнай ролі Пупкіна выступіць сам аўтор. Пасьля спэктаклю скокі да 5 гадз. ран.

Зьезд дэлегатаў Сельска-гаспадарчых работнікаў. У нядзелю, 7 кастрычніка аб 11 гадз. раніцаю ў Польскім Работніцкім Доме адбудзецца Зьезд Дэлегатаў фальварачных гуртkоў Віленскага Аддзелу Саюзу сельска-гаспадарчых работнікаў. Кожны гурток павінен выслаць свайго дэлегата. Парадак дня: 1) справаздача з дзейнасьці ўраду, 2) справа колектыўнай умовы на 1924-1925 службовы год, 3) арганізацыйныя справы, 4) вольныя прапазыцыі.

27 верасьня ў м. Кузьніцы (Горадзеншчына) пасол Валошын зрабіў справаздачу з соймавай працы беларускіх паслоў; 30-га тойжа пасол зрабіў справаздачу ў м-ку Зэльве (Горадз.). Абодва мітынгі былі мнагалюдныя. У Кузьніцы сабрана 100.000 мк., а ў Зэльве 251.000 ахвяраў на прэсовы фонд.

З 1-га кастрычніка ўведзены новы пачтовы тарыф:

Звычайнае пісьмо каштуе 3.000 мк., пачтовыя пісулькі—1.500 мк., заказное пісьмо—6.000 мк., за тэлеграмы ад слова — 3.000 мк., найменшая тэлеграма 30.000 мк., найбольшая сума пачтовага і тэлеграфнага пераказу 10 мільёнаў мк.

Весткі з вёскі.

В. Горна-Гарадзея, Нясьвіскага пав.

У нашай вёсцы стаяць жаўнеры, ад якіх сяляне плачуць не сьлязьмі, а кроўю. Вось, як гэтыя жаўнеры жывуць з сялянамі: як толькі пачне цямнець, дык гэтыя жаўнеры бяруць стрэльбы альбо калы і па двух, па трох ходзяць па сяле і крычаць: „Spać, cholera jaśnista, касару!“ і, як толькі ўгледзяць гаспадара на падворку, дык заб'юць да паўсьмерці. Гэтак было ўжо не аднаму, але асабліва дасталося Адасю Шваку і Сымону Кунцу. Першы з іх вартаваў па сяле, але, як ужо ведаў гэтыя справы, што калі спаткаецца з жаўнерамі дык дабра не чакаць, вось ён ня йшоў далёка, а сеў пад сваею хатаю, каб аказацца камэнданту, як будзе правяраць варту. Жаўнеры праўда, хоць лаюць паліцыю: кажуць на іх „канаркі“ і сяк і так, але яшчэ не запыняюць гэтак, як сялян, ды ня б'юць, хоць нам то ўсёроўна, бо ўсе чэрці аднае шэрсьці, каб толькі злавіць ў свае рукі ды нагаек ўсыпаць. Але ўпярод, чым прышоў камэндант, надарыліся жаўнеры, якія і прычапіліся да гэтага гаспадара і бяз дай прычыны пачалі лупіць каламі. І зьбілі яго на горкае яблыка, перабілі руку і цяпер той нічога ня можа рабіць. Ведаючы тое, што ён ні ў чым нявінават, а ўрэшце яшчэ чуючы што згодна з канстытуцыяй, біць чалавека бяз дай прычыны ня можна, ён захацеў пашукаць на гэта справы. Ну, але чаго-ж ён дабіўся? А вось чаго: яму сказалі, каб гэта ён пабіўся з суседам то можна было-б укараць за гэта таго ці другога, але як гэта зрабілі жаўнеры, дык няма на гэта ніякае рады. Гэта сама сказалі і другому селяніну Сымону Кунцу, які вёў каня на начлег і жаўнеры таксама зьбілі да паўсьмерці.

Вось у канцы жніўня гэтыя жаўнеры выяжджалі на манеўры ў Баранавічы і запатрэбіліся ім падводы. Зараз яны паведамілі аб гэтым паліцыю. Камэндант прышоў сам сялян ганяць у абоз. Прыходзіць да аднаго гаспадара Базыля Касмовіча ды пачаў ганяць. Гэты гаспадар стаў прасіцца, што кабыла кульгае. Камэндант, гэта доўга ня чакаўшы ды нагайкаю па гаспадару, тут яшчэ з дапамогай падскочылі двух паліцыянтаў ды парučнік дый пачалі яго гартаваць і гэтак зьбілі, што адлівалі вадою, і калі гэты гаспадар абамлеў, дык камэндант нацкаваў яшчэ сваёю сабакаю, які парваў гэтаму селяніну ўвесь твар ды плечы. На крык дзяцей, пабеглі людзі. Тагды камэндант забраў гэтага гаспадара ды і пагнаў у вастрог, дзе прадзержаў яго цэлыя суткі. А кабылу тыя часам аддаў жаўнерам, каб ехалі, а тым гэтак сама ў дарозе зьбілі і кабылу, што цэлы тыдзень прышлося дзяржаць ў хляве. Пасля гэтага праз тры дні камэндант паклікаў пакрыўджанага ды кажа: To ciebie trzeba było oddać pod sad i dostałby cały rok paki, ale niech będzie już tak.“ Як бачым, вельмі добры камэндант, набіў і сабакаю нацкаваў, а потым яшчэ пашкадаваў, ўсё роўна як воўк кабылу шкадаваў, шкадаваў ды пакінуў хвост ды грыву. І гэтак дзе ні павярніся дык адны навінны: то забралі, то пабілі.

Мікалай Пераносін.

Поп скандальнік.

Два гады таму назад у Падароскую парафію, Ваўкавыскага павету прыехаў бацюшка Міхайлаў. Ен пасяліўся ў доме Янкі Давідзіка, лёс якога зрабіў ўцекачом. Праз кароткі час вярнуўся і гаспадар хаты, але застаў у сябе кватыранта, якому па яго просьбе і, галоўным чынам прымаючы пад увагу духоўны сан, пазволіў перазімаваць. Сам жа з сям'ёю перакалачываўся па кутох сваіх аднасяльчан. Прайшло два гады, а бацюшка і ня думае выбірацца з хаты. Бядак Давідзік, апынуўшыся з сям'ёю на вуліцы, зьвярнуўся з просьбаю да бацюшкі апаражніць хату, ці пусьціць яго памясьціцца разам. Але просьба яго асталася „гласом вопіющаго ў пустыне“. 12/IX г. г. Давідзік пайшоў у сваю ўласную хату і памясьціўся разам з бацюшкай, але ні на доўга. 13/IX, калі гаспадар быў на полі, бацюшка адабраў 8-х месячнае дзіця ў Давідзіхі і выкінуў яго на вуліцу, а калі гаспадыня пабегла бараніць дзіцянё ад сьвіней, напаўшых на яго, дык ён, разам з прысутнымі пры гэтым паліцэйскімі, павыкідалі і ўсе рэчы Давідзіка. Потым „духоўны правадыр нашай парафіі“ засунуў дзьверы, каб ніхто ня мог увайці ў хату і, мусіць, паглядзець, як бацюшка дзякаваў за працу. Дзіўныя, а разам і сумныя кавалкі. Замест таго, каб служыць прыкладам народу, каб быць на варце яго інтарэсаў, ён, прыкрываючыся імям Хрыста, робіць авантуры і зьдзекі над сынамі сваёй паствы. Але, ня дай Бог нікому быць сынам такога „бацькі“. Праўда, што бацюшка наш вельмі і вельмі „бедны“, але ні на маемасьць, а на служэньне запаведзям Хрыста, бо маемасьці мае Падароская царква, ня лічачы добрага кавалка зямлі і прыгожага страявога лесу, аж тры дамы з пастройкамі. Адзін стаіць пусты бяз вокан, у другім зьмяшчаецца гміна, а трэці разам з царкоўным хвальварkам дастойны бацюшка аддаў арандатару у арэнду. З лесам бацюшка, як гавораць, так сама робіць камбінацыі, прадаючы яго на старану. Ну, але з „сваім“ няхай робіць што хоча, але не касуе прыватнай ўласнасьці, бо за такія ўчынкі яго не пагладзілі-б і... бальшавікі. Варта было-бы, каму належаць гэткія справы, зьвярнуць на іх увагу.

Пакрыўджаны.

УСХОДНЯЯ БЕЛАРУСЬ.

З Менску.

Сталоўка для рабочых. Цэнтральны рабочы коопэратыў адчыняе на Ляхаўцы сталоўку для ўсіх заводаў, якія там знаходзяцца.

Абед з трох страў з хлебам будзе каштаваць 12 тав. кап.

Закупка саломарэзак. Белсельпрамсаюзам закуплена ў цэнтры Расеі 100 саломарэзак і 50 вялак, на якія ў нас ёсьць вялікае запатрабаваньне.

Млыны Белсельпрамсаюзу. К новаму сэзону Белсельпрамсаюзам адрамантываваны 3 млыны.

Вытворчасьць кожнага млына каля 4.000 пуд. у месяц.

Друкаваньне беларускіх кніжак заграніцай. Народнаму Камісарыяту Асьветы Беларусі запрапанована загатовіць сьпіс беларускіх кніжак, якія ня могуць быць надрукаваны ў Беларусі і з той прычыны будуць заказаны заграніцай.

Пераіначаньне Ігумену ў Чэрвень. Пастаноўлена м. Ігумен пераіначыць у Чэрвень, аб чым будуць зьвешчаны вышэйшыя органы С. С. С. Р.

К пабудоўцы мэтэоролёгічнай обсэрваторыі. Народнаму Камісарыяту Земляробства перададзены дом № 16 на Універсытэцкай вул. для пабудоўкі мэтэоролёгічнай обсэрваторыі.

Рэдактар-Выдавец Я. Лагіновіч. Друкарня Левін і Сын, Вільня, Нямецкая 22.